

БІБЛІОТЕКА І ПОКОЛІННЯ: ВИКЛИКИ, ПРОЕКЦІЇ, ОЧІКУВАННЯ

30 січня 1805 р. розпочала свою діяльність бібліотека Харківського Імператорського університету. За період свого 215-річного існування бібліотека зазнала багатьох змін. У кінці двадцятого століття одним із пріоритетних напрямків діяльності сучасної бібліотеки став перехід на нові технології із впровадження сучасної автоматизованої системи та використання інформаційних ресурсів. Сьогодні бібліотека оснащена 150 комп'ютерами та 3 серверами, усі бібліотечні процеси автоматизовані, функціонує потужна автоматизована бібліотечно-інформаційна система Absottheque UNICODE, яка забезпечує комплексну автоматизацію установи. Щорічно понад 80 тис. читачів користуються сервісами бібліотеки, за послугами звертаються користувачі практично з усіх континентів. То яка ж бібліотека потрібна сучасному читачу, студенту, науковцю, що необхідно робити, щоб бути постійно потрібною та успішною?

Вченою радою університету було затверджено Стратегію розвитку Центральної наукової бібліотеки в контексті Стратегії розвитку Каразінського університету на 2019–2025 рр., яка спрямована на досягнення визначених університетом пріоритетів. Повна назва проєкту — «Сучасна університетська бібліотека — бібліотек@ 4 D: дослідження, доступність, досконалість, дружність». Стратегічна мета ЦНБ — постійно вдосконалювати умови для формування та розвитку інтелектуального і соціального капіталу університетської спільноти, сприяти інноваційному розвитку університету, надавати вільний доступ до інформації для здійснення комунікації та міжнародного інформаційного обміну, досягати та підтримувати лідируючі позиції у своїй галузі. «Бібліотека і покоління: виклики, проєкції, очікування», під такою назвою у жовтні 2019 р. відбулося засідання бібліотечної спільноти університетських і наукових бібліотек України, Польщі та Болгарії. Фахівці обговорювали як може бібліотека допомогти сучасному читачеві в отриманні якісної освіти, як допомагає науковцю, чому потрібна медіаграмотність у бібліотеці, чи дійсно бібліотека може стати територією безпеки, як виглядає бібліотека у світовому просторі і від чого залежить її репутація.

«Ц» — ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА...

ВІД РЕДАКЦІЇ. Продовжуємо ювілейну рубрику до 215-ої річниці від дня народження Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. СЬОГОДНІ літера «Ц» — ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА. Слово — її директору І. К. ЖУРАВЛЮВІЙ...

що індексуються у Web of Science та Scopus, бібліографічної грамотності. Заняття користуються неабиякою популярністю. Але можемо відзначити, що не всі факультети активно йдуть назустріч бібліотеці. Бібліотека вже понад 20 років допомагає своїм користувачам отримувати доступ до наукових баз даних, що є визнаними в усіх впливових університетах. Найцікавішим із повнотекстових ресурсів, якими можна скористатися зараз, безумовно, є база видань Oxford University Press — це понад 300 журналів, що охоплюють усі галузі знань, як з гуманітарних, так і з природничих наук. Дуже важлива для справжніх знавців наукового пошуку повнотекстова база EBSCO та наукометричні ресурси Scopus та Web of Science. І стати таким знавцем може будь-який користувач бібліотеки — слід лише звернутися за консультацією до відділу вітчизняних та іноземних електронних ресурсів або записатися на відповідні заняття у бібліотечного куратора факультету. Бібліотека також продовжує пошуки найкращих навчальних ресурсів для сучасного студентства (бібліотека у смартфоні!) і співпрацює для цього з кращими постачальниками електронних навчальних матеріалів.

Новим змістом наповнюється проведення занять зі студентами та консультування молодих науковців з набуття навичок пошуку інформації та оформлення кваліфікаційних праць. Відбувається це в контексті допомоги, яку бібліотека в цілому надає університетові в реалізації Проєкту сприяння академічній доброчесності (Strengthening Academic Integrity in Ukraine Project — SAUIP), до якого Каразінський долучився у 2016 р. Проєкт, який має на меті залучення студентів до європейських цінностей в освітньому та науковому середовищі, спрямований на формування у студентів за допомогою перш за все викладачів, таких якостей, як чесність, довіра, повага та відповідальність. Всеукраїнська громадська організація Українська бібліотечна асоціація,

партнером якою є ЦНБ, ознаменувала 2020 рік своєї діяльності гаслом «Бібліотека — Всесвіт у зручному форматі». ЦНБ повністю відповідає цьому гаслу: підписані угоди про співпрацю між Всесвітньою цифровою бібліотекою (World Digital Library) ініційованою Бібліотекою Конгресу США за сприяння ЮНЕСКО, Європейською цифровою бібліотекою «Europeana», документи

з фонду книжкових пам'яток представлені у цих всесвітньовідомих базах даних. Бібліотека активно співпрацює з Відділом преси, освіти та культури Посольства США в Україні, Фондом А. Левентіса (Kipr), дослідницьким Центром польської бібліографії імені Естрейхерів, Бібліотекою фізики та інформатики та Головною бібліотекою Ягеллонського університету, (Краків, Республіка Польща), Науковою бібліотекою Політехніки Лодзі (Республіка Польща), Бібліотекою університету Адама Міцкевича (Познань, Польща), Академічною бібліотекою Латвійського університету (Рига, Латвія), з Науковою бібліотекою Болгарської Академії наук. Зараз підготовлено ще ряд угод про співпрацю з закордонними бібліотеками.

З 2004 р. працює Інформаційно-ресурсний Центр «Вікно в Америку» відкритий за підтримки Посольства США в Україні, де представлені матеріали про історію, культуру США, електронні ресурси, сучасна техніка, у тому числі для осіб із вадами зору. Читачам пропонуються також унікальні енциклопедії, довідники, англійські навчальні курси, ліцензійні відеофільми та фільми на DVD. Центр «Вікно в Америку» — це сучасний та комфортний бібліотечний простір, що поєднує в собі і традиційний читальний зал, і майданчик для творчості та креативу, а також є місцем проведення найрізноманітніших заходів. Доступ до інформації та ресурсів бібліотеки є також відкритим для людей з обмеженими можливостями, а саме: для людей із частковою втратою зору обладнане спеціальне робоче місце з комп'ютером та відео збільшувачем, що дозволяє виводити на екран текстові документи та змінювати налаштування в залежності від сприйняття певної кольорової гами. У Центрі «Вікно в Америку» волонтери стають лідерами клубів чи виступають у якості спікерів, і це надзвичайно важлива і безперечно яскрава сторінка діяльності ЦНБ.

Керівництво університету приділяє велику увагу комплектуванню бібліотеки, так за останні роки придбано навчальні підручники та посібники, що випускають провідні європейські видавничі компанії, лідери глобального науково-освітнього інформаційного ринку. Серед них, Elsevier, Pearson PLC, Springer, Express Publishing та інші. У 2018 році видань цих компаній було закуплено на суму 3 432 666 грн., а у 2019 році — на суму 1 279 000 грн. Українські видавництва також створюють конкурентні друковані підручники для студентів, що робить вибір між ними досить важливим. У 2019 році

Приємно, що зійшлися на одній думці: бібліотека потрібна всім. У Каразінському вже декілька років ЦНБ проводить анкетування серед першокурсників, отримуючи інформацію від студентів про те, якою має бути сучасна бібліотека. З відповідей знаємо, що бібліотека привертає читачів універсальністю фондів, наявністю Інтернет та вільної зони Wi-Fi. Можливістю спілкування та атмосферою доступності і відкритості. Студенти зазначають, що серед заходів, які проводяться їх дуже цікавлять зустрічі з відомими особистостями. На питання про відношення до соціальних мереж респонденти відповіли: 84% звертаються до соціальних мереж щодня, 14% звертаються час від часу, і лише 2% з певних причин не мають акаунтів у соціальних мережах. Сучасні дослідники бібліотечної справи вважають, що бібліотеки опинилися в епіцентрі історично сформованого конфлікту між Гутенбергом та Інтернетом, між культурою традиційною, гуманітарною, й так званою Інтернет-культурою, а сам Інтернет змінив традиційний уклад

яка спрямована на досягнення визначених університетом пріоритетів. Повна назва проєкту — «Сучасна університетська бібліотека — бібліотек@4D: дослідження, доступність, досконалість, дружність». Стратегічна мета ЦНБ — постійно вдосконалювати умови для формування та розвитку інтелектуального і соціального капіталу університетської спільноти, сприяти інноваційному розвитку університету, надавати вільний доступ до інформації для здійснення комунікації та міжнародного інформаційного обміну, досягати та підтримувати лідируючі позиції у своїй галузі. «Бібліотека і покоління: виклики, проєкції, очікування», під такою назвою у жовтні 2019 р. відбулося засідання бібліотечної спільноти університетських і наукових бібліотек України, Польщі та Болгарії. Фахівці обговорювали як може бібліотека допомогти сучасному читачеві в отриманні якісної освіти, як допомагає науковцю, чому потрібна медійна грамотність у бібліотеці, чи дійсно бібліотека може стати територією безпеки, як виглядає бібліотека у світовому просторі і від чого залежить її репутація.

Приємно, що зійшлися на одній думці: бібліотека потрібна всім. У Каразінському вже декілька років ЦНБ проводить анкетування серед першокурсників, отримуючи інформацію від студентів про те, якою має бути сучасна бібліотека. З відповідей знаємо, що бібліотека привертає читачів універсальністю фондів, наявністю Інтернет та вільної зони Wi-Fi, можливістю спілкування та атмосферою доступності і відкритості. Студенти зазначають, що серед заходів, які проводяться їх дуже цікавлять зустрічі з відомими особистостями. На питання про відношення до соціальних мереж респонденти відповіли: 84% звертаються до соціальних мереж щодня, 14% звертаються час від часу, і лише 2% з певних причин не мають акаунтів у соціальних мережах. Сучасні дослідники бібліотечної справи вважають, що бібліотеки опинилися в епіцентрі історично сформованого конфлікту між Гутенбергом та Інтернетом, між культурою традиційною гуманітарною, й так званою Інтернет-культурою, а сам Інтернет змінює традиційний уклад бібліотечного життя. Що і як зараз читає молодь? Популяризація читання — це невід'ємний чинник діяльності будь-якої бібліотеки. Анкетування демонструє, що 59 % опитаних лише інколи звертаються до художньої літератури. І такий результат вимагає ще більшої уваги до цього питання. Першокурсники вважають, що «наявність нової літератури, світових цифрових ресурсів, сучасної техніки, вільного доступу до Інтернет» стоять на першому місці в популяризації бібліотеки. Нова бібліотека потребує й нової мобільної структури, яка дозволяє у повній мірі реалізовувати ті завдання, що стоять перед університетами. Бібліотекар XXI століття сьогодні не просто консультант, а й інструктор. Не все можна знайти в Інтернет, а знайдено інформацію слід ретельно уточнювати. Ось чому у Стратегії розвитку бібліотеки закладено напрямки в бік постійного зростання доступу до найкращих інформаційних ресурсів за науковою тематикою університету.

У 2019 році, згідно зі Стратегією розвитку бібліотеки, почала діяти програма бібліотечного кураторства. Віднині кожний факультет має свого представника від ЦНБ, який повідомляє кураторів груп та заступників деканів про те, як бібліотека може допомогти у навчальній та науковій діяльності. Зокрема, на бібліотечному сайті розміщено список занять для студентів, аспірантів та науковців з користування науковими базами даних, написання статей для міжнародних видань,

Від редакції. продовжуємо ювілейну рубрику до 215-ої річниці від дня народження Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. СЬОГОДНІ ЛІТЕРА «Ц» — ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА. Слово — її директору І.К. ЖУРАВЛІВІЙ...

між Всесвітньою цифровою бібліотекою (World Digital Library) ініційованої Бібліотекою Конгресу США за сприяння ЮНЕСКО, Європейською цифровою бібліотекою «Europeana», документи з фонду книжкових пам'яток представлені у цих всесвітньовідомих базах даних. Бібліотека активно співпрацює з Відділом преси, освіти та культури Посольства США в Україні, Фондом А. Левентиса (Klppr), дослідницьким Центром польської бібліографії імені Естрейхерів, Бібліотекою фізики та інформатики та Головною бібліотекою Ягеллонського університету, (Краків, Республіка Польща), Науковою бібліотекою Політехніки Лодзі (Республіка Польща), Бібліотекою університету Ядаса Міцкевича (Познань, Польща), Академічною бібліотекою Латвійського університету (Рига, Латвія), з Науковою бібліотекою Болгарської Академії наук. Зараз підготовлено ще ряд угод про співпрацю з закордонними бібліотеками.

З 2004 р. працює Інформаційно-ресурсний Центр «Вікно в Америку» відкритий за підтримки Посольства США в Україні, де представлені матеріали про історію, культуру США, електронні ресурси, сучасна техніка. У тому числі для осіб із вадами зору. Читачам пропонуються також унікальні енциклопедії, довідники, англійські навчальні курси, ліцензійні відеофільми та фільми на DVD. Центр «Вікно в Америку» — це сучасний та комфортний бібліотечний простір, що поєднує в собі і традиційний читальний зал, і майданчик для творчості та креативу, а також є місцем проведення найрізноманітніших заходів. Доступ до інформації та ресурсів бібліотеки є також відкритим для людей з обмеженими можливостями, а саме: для людей із частковою втратою зору обладнане спеціальне робоче місце з комп'ютером та відео збільшувачем, що дозволяє виводити на екран текстові документи та змінювати налаштування в залежності від сприйняття певної кольорової гами. У Центрі «Вікно в Америку» волонтери стають лідерами клубів чи виступають у якості спікерів, і це надзвичайно важлива і безперечно яскрава сторінка діяльності ЦНБ.

Керівництво університету приділяє велику увагу комплектуванню бібліотеки, так за останні роки придбано навчальні підручники та посібники, що випускають провідні європейські видавничі компанії, лідери глобального науково-освітнього інформаційного ринку. Серед них, Elsevier, Pearson PLC, Springer, Express Publishing та інші. У 2018 році видань цих компаній було закуплено примірники на суму 3 432 666 грн., а у 2019 році — на суму 1 279 000 грн. Українські видавництва також створюють конкурентні друковані підручники для студентів, хто обрав англійську мову навчання. У 2018 році закуплено підручник англійської мовою в українських видавництвах на суму 2 797 105 грн., а у 2019 році — на суму 1 574 130 грн.

Усього за два роки ця сума склала 9 082 901 грн.

З усіх університетських бібліотек України ЦНБ, за рішенням ректорату, більше за всіх придбала як друковані видання, так і електронні бази даних. Сьогодні політика комплектування бібліотечних фондів проводиться шляхом поступового переходу від паперових видань до електронних носіїв інформації. На сьогодні у фонді ЦНБ налічується близько півтори тисячі електронних навчальних видань, серед яких 1235 — це видання з індивідуальним кодом доступу іноземних видавництв, таких, як Elsevier, Lippincott, McGraw-Hill. Слід відзначити, що вже й українські видавництва почали розробляти й пропонувати електронні варіанти з відео-доповненнями до підручників. Бібліотека бере участь у створенні електронної бібліотеки України шляхом надання відкритого доступу до власних повнотекстових ресурсів та участі у спільних інформаційних проєктах.

Згідно з рішенням Ради ректорів було започатковано проєкт «Єдина картка читача бібліотек вищих закладів освіти Харкова», який почав діяти 1 вересня 2013 року. Єдина картка читача — це універсальний документ, який передає доступ до фондів та електронних ресурсів шляхом безкоштовного обслуговування у читальних залах бібліотек-учасниць проєкту. Даний проєкт надає студентам, аспірантам, викладачам та науковцям університетів доступ до фондів й електронних ресурсів для використання їх у навчанні та науково-дослідній роботі. До проєкту приєдналися 28 бібліотек закладів вищої освіти Харкова.

2018 році почав працювати Академічний гурток «Experto crede» — довірлий досвідченому», де зустрічаються представники науки, досвідчені митці і талановита молодь.

Отож, питання «Чи Бібліотека потрібна буде у майбутньому?», студенти стовідсотково відповідають: «Так», бо бібліотека — невід'ємна та дуже важлива ланка в якісному освітньому і науковому процесі. Бібліотека зберігає пам'ять поколінь і вона завжди спрямована в майбутнє. Тому тему «Бібліотека і покоління: виклики, проєкції, очікування» продовжуємо обговорювати протягом усього ювілейного 2020 року.

І. ЖУРАВЛІОВА, директор ЦНБ.

Universitas mundus scientiarum est!

Харківський УНІВЕРСИТЕТ

ЗАГАЛЬНО-
УНІВЕРСИТЕТСЬКА
ГАЗЕТА

№3
(4116)

ВІВТОРОК
11 лютого 2020 р.

Ціна договірна

Газета нагороджена Почесною грамотою Державного комітету у справах преси, телебачення та радіомовлення України.

З 1 січня 1817 р. Харківський університет видавав «Харьковские известия», з 8 квітня 1927 р. — «Робітник освіти», з 15 грудня 1928 р. — «Іновець», з 1 січня 1930 р. — «За нові кадри», з 1 січня 1936 р. — «За більшовицькі кадри», з 1 січня 1947 р. — «Сталінські кадри», з 1 січня 1957 р. — «Харківський університет» (уперше номер з такою назвою з'явився 19 грудня 1945 р.). Електронна версія газети в Інтернет: www-gazeta.univer.kharkov.ua.